

Η ΕΒΡΑΪΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΒΕΡΟΙΑΣ

Η εβραϊκή παρουσία στη Βέροια χρονολογείται από τα ρωμαϊκά χρόνια. Την εποχή εκείνη (50 ή 51 και 57 μ.Χ.) επισκέφθηκε την πόλη ο Απόστολος Παύλος και κήρυξε στη συναγωγή της. Αν και δεν διαθέτουμε συγκεκριμένα στοιχεία, είναι πιθανό ότι υπήρχε μία μικρή εβραϊκή κοινότητα στη Βέροια στα ρωμαϊκά και στα βυζαντινά χρόνια. Η κοινότητα αυτή διευρύνθηκε προς το τέλος του 15ου αιώνα με την άφιξη

πολυάριθμων Εβραίων από την Ισπανία και την Πορτογαλία.

Η εβραϊκή κοινότητα της Βέροιας διατηρούσε πάντοτε στενότετους δεσμούς με τις γειτονικές μεγάλες εβραϊκές κοινότητες της Θεσσαλονίκης και του Μοναστηρίου. Τη μνημονεύει ο Τούρκος περιηγητής Εβλιγιά Τσελεμπή, που επισκέφθηκε την πόλη το 1668. Επίσης ο Γερμανός ιστορικός A. Stuck, ο οποίος πέρασε από τη Βέροια στις αρχές του 20ου αιώνα, αναφέρει την ύπαρξη 600 Ισπανοεβραίων. Το 1943 κατοικούσαν στη Βέροια 680 Εβραίοι, από τους οποίους οι 460 εκτοπίστηκαν και εξοντώθηκαν από τους Γερμανούς Ναζί κατακτητές στο στρατόπεδο του θανάτου Άουσβιτς - Μπίρκεναου. Σήμερα κατοικούν στη Βέροια δύο εβραϊκές οικογένειες.

H

συνοικία της Βέροιας

Η Μπαρμπούτα, όπως ονομάζεται η εβραϊκή συνοικία της Βέροιας, βρίσκεται κοντά στον ποταμό Τριπόταμο στα δυτικά της πόλης. Ίσως οι Εβραίοι κατοικούσαν εκεί από την εποχή του Αποστόλου Παύλου. Είναι περικλειστή και απομονωμένη με καθαρά αμυντική πολεοδομική συγκρότηση. Από την πλευρά του ποταμού η συνοικία είχε σαν φυσική οχύρωση την απότομη κλίση του εδάφους και τα ψηλά σπίτια της. Από τις άλλες πλευρές οι εξωτερικές όψεις του "εν σειρά" οικοδομικού συστήματος ολοκλήρωναν την απομόνωσή της. Τα σπίτια τοποθετημένα το ένα δίπλα στο άλλο, σχηματίζουν ένα κλειστό τρίγωνο με μοναδικά ανοίγματα μία στοά κάτω από τα σπίτια της οδού Μεραρχίας, η οποία οδηγεί στη συναγωγή, και ένα ακόμη άνοιγμα που βρίσκεται αντιδιαμετρικά απέναντι από το πρώτο. Διατηρούνται μέχρι σήμερα περί τα πενήντα παλιά σπίτια μακεδονικής αρχιτεκτονικής. Σε ορισμένα διατηρούνται και επιγραφές στα εβραϊκά. Τα παραδοσιακά σπίτια της εβραϊκής συνοικίας και η συναγωγή αναστηλώθηκαν και αναδείχθηκαν το 1997, στα πλαίσια ειδικού προγράμματος του Δήμου Βέροιας το οποίο ενίσχυσαν και εβραϊκοί Οργανισμοί.

Το εβραϊκό νεκροταφείο βρισκόταν στη δυτική όχθη του Τριπόταμου, απέναντι από την Μπαρμπούτα, σε απόσταση 500 μέτρων. Είναι ενδιαφέρον το γεγονός ότι στην περίπτωση αυτή συναντούμε το παραδοσιακό φαινόμενο του διαχωρισμού της συνοικίας από το νεκροταφείο από ένα υδάτινο ρεύμα.

Η Συναγωγή

Η Συναγωγή βρίσκεται στη βορειοδυτική πλευρά του εσωτερικού της εβραϊκής συνοικίας δίπλα στην όχθη του Τριποτάμου. Χτίστηκε ή επισκευάστηκε εκ βάθρων με σουλτανικό φιρμάνι του 1850. Συγκεντρώνει αρχιτεκτονικά στοιχεία προγενέστερων της μικρών συναγωγών της Θεσσαλονίκης. Τέσσερις κίονες στο κέντρο του χώρου ορίζουν το Βήμα (Τεβά), ενώ το Ιερό (Εχάλ) βρίσκεται στον ανατολικό τοίχο. Το πάτωμα είναι φτιαγμένο από ξύλινες σανίδες και στο κέντρο είναι διακοσμημένο με

μωσαϊκά διακοσμητικά πλακάκια. Πίσω από τη συναγωγή διασώζεται ακόμη το μικβέ (θρησκευτικός λουτρώντας).

Τον Σεπτέμβριο του 2019, τοποθετήθηκε στον χώρο του παλαιού εβραϊκού νεκροταφείου, στον συνοικισμό Προμηθέως, το **Μνημείο Θυμάτων του Ολοκαυτώματος**. Το Μνημείο είναι τοποθετημένο στη πίσω πλευρά του οικίσκου όπου φυλλάσσονταν οι ταφόπλακες του εβραϊκού νεκροταφείου, μετά την παραχώρηση του χώρου στον Δήμο για να χρησιμοποιηθεί ως χώρος άθλησης. Το Μνημείο, δωρεά της Ι.Κ. Θεσσαλονίκης, δεσπόζει στον υπερυψωμένο χώρο πάνω από την περιμετρική παράταξη των λίγων ταφόπλακων που έχουν απομείνει μέχρι σήμερα κι έχουν δώσει το τοπωνύμιο «εβραϊκά μνήματα» στην περιοχή.